

Viktorija Jarkina: Kam mums spriedums, ja tāpat varam atzīt par vainīgu?

Viktorija Jarkina, zvērināta advokāte, "Adugs" pārstāve

Foto: Shutterstock

Policijas darba komunikācijā laiku pa laikam nākas dzirdēt detektīvfilmā raksturīgus spriedzes pilnus paziņojumus. Top skaļi un grūti atspēkojami vēstījumi un virsraksti, tiem seko ilgi procesi, kas nodara būtisku kaitējumu cilvēku dzīvei un uzņēmumu reputācijai, kā arī parauj līdzī simtiem darbvietu.

Vēsts no autoritatīvas valsts institūcijas bez vispusīgas pārbaudes pie medijiem nonāk gaismas ātrumā, bet iesaistītās privātpersonas vai juridiskās personas vārds tiek plošīts ar interpretācijām. Smagais trieciens nozīmē to, ka jāpieliek milzu pūles un līdzekļi, lai mazinātu aizskāruma sekas.

Ja [Valsts policija](#) plaši paziņo par atklātajiem pārkāpumiem, tomēr neietver atsauci uz nevainīguma prezumpciju, ka nevienu cilvēku nevar uzskatīt par vainīgu bez tiesas sprieduma, tas ir kas līdzīgs linča tiesai. Tas medijiem, sadarbības partneriem un

sabiedrībai kopumā liek atzīt uzņēmumu par vainīgu bez likumīgā kārtā pieņemta nolēmuma.

Lēmums par atzīšanu par aizdomās turēto nav likumā noteiktais pamats personas vainīguma atzīšanai. Personas atzīšana par aizdomās turēto vispār neliecina, ka persona tik tiešām ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu un ir pierādījumi, kas to apstiprina ārpus "saprātīgu šaubu standarta".

Būtiski norādīt, ka nevainīguma prezumpcija ietver arī konkrētus rīcības mehānismus, proti, ko tiesību aizsardzības iestādes drīkst darīt un ko nedrīkst publiski paziņot, kā arī noteikts brīdis, kad to drīkst un kad ne.

[Satversmes tiesa](#) ir atzinusi, ka nevainīguma prezumpcija prasa nodrošināt personai tiesības tikt uzskatītai par nevainīgu izvirzītajās apsūdzībās līdz brīdim, kad ar spēkā stājušos tiesas spriedumu tiek atzīta personas vaina. Savukārt no direktīvas par nevainīguma prezumpcijas aspektu nodrošināšanu izriet, ka publisko iestāžu pārstāvjiem jāatturas no paziņojumiem, rīcības utt., kas var radīt priekšstatu par personas vainīgumu, pirms tas konstatēts likumā noteiktā kārtībā, un apsūdzētā publisko tēlu. Šāds liegums ir attiecināms uz publiskiem paziņojumiem un paziņojumiem masu saziņas līdzekļiem. Šādos gadījumos visa informācija jāsniedz tā, lai tajos netiktu iekļauts konstatējums par personas vainīgumu, tajā skaitā arī neradot iespaidu, ka persona ir vainīga, ar kopējo paziņojuma kontekstu, skaļiem paziņojuma nosaukumiem un citiem netiešiem līdzekļiem.

Minētajos apstākļos 2020. gada 20. novembra policijas paziņojumus saistībā ar aizturēšanu "ADUGS Production" objektīvi nevar uzskatīt par tiesību aktu prasībām atbilstošiem. Nedz uzņēmumam, nedz aizdomās turētajai personai kriminālprocesā nav jāpierāda savs nevainīgums. Jau šobrīd pastāv vairākas šaubas par labu tam, ka uzņēmums nenodarbojas ar cilvēku tirdzniecību. Papildus juridiskiem dokumentiem saistībā ar darba tiesisko attiecību legalitāti un citiem faktiskajiem apstākļiem to tiešā veidā pierāda uzņēmuma darbinieku kolektīvie iesniegumi, kas liecina par "cietušo viesstrādnieku" pārmetumu nepamatotību un neatbilstību.

Skaļajos paziņojumos tika publiskota tikai "viena avota un viena virziena" informācija, kas faktiski bez pietiekama un arī likumīga pamata parāda uzņēmumu tik sliktā gaismā,

cik vien var iedomāties. Ietekmējoties no publikācijām, kur ražošanas uzņēmums parādīts tik negatīvā kontekstā, vairāki veikalu tīkli uzreiz pārtraukuši sadarbību ar "ADUGS Production", radot ne tikai pirmšķietami neattaisnotus reputācijas riskus un finansiālus zaudējumus, bet arī apdraudējumu, ka bez darba var palikt ap 270 ražotnes darbinieku.

Nodrošinot tiesību uz taisnīgu tiesu ievērošanu un objektīvu izmeklēšanu, ir būtiski, lai kriminālprocesā iesaistītajai amatpersonai ir visi nepieciešamie pierādījumi, kas liecinātu par sākotnējā pieņēmuma pamatotību vai nepamatotību, nevis tikai selektīvā veidā atlasīti pierādījumi. Tāpēc ir īpaši kritiski vērtējams, ka pirms publisko paziņojumu paušanas masu saziņas līdzekļos netika nopratināts neviens iesaistītā uzņēmuma darbinieks, kā arī netika veikta pārbaude par situāciju un darba apstākļiem uzņēmumā.

Nevainīguma prezumpcija ir viens no kriminālprocesa pamatprincipiem, kas ir daudzkārt analizēts, tomēr arī mūsdienās publiskajā telpā mēs faktiski varam personu atzīt par vainīgu bez attiecīga tiesas sprieduma un ar visām no tā izrietošajām negatīvajām sekām, tostarp pat biznesa iznīcināšanu un 270 darbvietu zaudēšanu.

Vai tiesiskuma izpratne Latvijā ir – "lai sākumā izcieš sodu, bet tad jau redzēs, varbūt tiešām bijī vainīgs"? Ja tā tiešām ir, tad ļoti interesanti: kāds tiesību aizsardzības iestādēm un mūsu valstij kopumā ir plāns par 270 darbiniekiem, kas līdz sprieduma pieņemšanai var zaudēt darbu, bet uzņēmums – biznesu?

No tiesībsargājošajām instancēm gribētos sagaidīt tādu rīcību, kas balstīta uz augstiem profesionālajiem standartiem un likuma burtu, nevis sensāciju kāri.